

LANGER WERKEN LEIDT TOT NOG HOGERE DIJKEN

Het rapport Veerman laat zien dat er ingrijpende maatregelen nodig zijn om te voorkomen dat een deel van Nederland onderloopt. Te weinig wordt nagedacht over de fundamentele oorzaken van dergelijke noodzakelijke maatregelen. Zij liggen in het productie- en consumptiepatroon van de mens, vindt Henk Smeijsters

Oud minister Veerman presenteerde onlangs het rapport waarin staat dat de komende jaren vele miljarden geïnvesteerd moeten worden in het ophogen van dijken om te voorkomen dat een deel van Nederland overstroomt. Het is zeer waarschijnlijk dat als er niets gebeurt plaatsen als Medemblik, Enkhuizen en Urk onder water lopen. De bewoners van deze plaatsen kunnen een toekomst tegemoet zien waarin hun omgeving het vertrouwde gezicht verliest omdat zij deels op de schop gaat. Ook het gebied Rijnmond loopt het risico onder water te lopen en zal om dit te voorkomen moeten veranderen in een blijvende bouwplaats. Aan dergelijke maatregelen valt gezien de feiten niet te ontkomen want niemand wil een herhaling van de watersnoodramp uit 1953.

Tegelijkertijd klinkt sinds enige tijd alom de roep dat langer werken voor iedereen noodzakelijk wordt. Oorzaak is de vergrijzing die veroorzaakt dat een kleinere groep toekomstige jongeren de kosten voor de pensioenen van een grotere groep toekomstige ouderen niet kan opbrengen. Ouderen kunnen ook gemakkelijk langer werken, zo wordt er bij gezegd, want we leven langer en werken geeft zin aan het leven. Nog niet eens zo lang geleden moesten mensen juist eerder stoppen met werken om plaats te maken voor jongeren, maar toen waren blijkbaar de consequenties van de vergrijzing minder in beeld dan nu.

Dijkverhoging en langer werken hebben op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken. Waar men misschien als eerste aan denkt is dat er door de dijkverhoging werk zal zijn om meer mensen langer aan het werk te houden. Toch is er nog een ander verband. Als mensen langer werken betekent dit dat zij langer meer geld verdienen en als zij stoppen met werken een hoger pensioen hebben. Dit is de worst die hen wordt voorgehouden, met vergaande consequenties. Tijdens het langer werken heeft dit tot gevolg dat er nog meer auto's op de weg zullen zijn waarin mensen zich verplaatsen van hun huis naar hun werk, waar nog meer producten vervoerd worden tussen fabrieken en tussen fabrieken en winkels. In de vrije tijd heeft meer geld verdienen en een hoger pensioen onvermijdelijk tot gevolg dat mensen meer gaan uitgeven. Meer geld uitgeven betekent in de huidige maatschappij dat mensen activiteiten ondernemen die consequenties hebben voor het milieu. Zij bouwen nieuwe huizen, verbouwen op grote schaal huizen door nieuwe kookeilanden en badkamers in te richten, en zij maken vele reizen naar verre landen met auto of vliegtuig. Voor het kunnen uitoefenen van al deze activiteiten is productie nodig die niet zonder gevolgen voor het milieu blijft. Daarmee wordt zichtbaar dat langer werken, leidt tot meer geld uitgeven, tot meer productie, tot meer opwarming van de aarde, smelten van het poolijs, hogere waterspiegels en dijkverhoging noodzakelijk maakt. De uitstoot van fabrieken en vervoersmiddelen die nodig zijn om te kunnen produceren en consumeren zijn de grootste boosdoener. Het is in feite absurd dat de plaatsen aan het IJsselmeer van hun idyllische eigenheid beroofd worden omdat we met zijn allen zoveel consumeren.

China imiteert volop het rijke westen, bouwt in recordtijd fabrieken en wolkenkrabbers en ook daar verplaatsen de mensen zich op grote schaal in auto's. Tijdens de Olympische Spelen werd duidelijk dat alleen het sluiten van fabrieken en het halveren van het verkeer nog in staat is het zuurstofgehalte van de lucht te verbeteren. Dat na de spelen weer 'business as usual' plaatsvindt en de mensen die er leven nauwelijks kunnen ademen is ook absurd.

Bij dit alles lijkt het alsof de beleidsmakers voortdurend achter de feiten aanlopen. Men dicht gaten of verhoogt dijken en laat mensen langer doorwerken om minder geld aan

pensioenen en AOW te hoeven uitgeven. Politici proberen te redden wat er te redden valt, maar de politiek heeft weinig visie en is weinig creatief. Zij houdt zich onvoldoende bezig met de fundamentele veranderingen van het consumptie- en productiepatroon en het daaraan ten grondslag liggende gedrag van mensen. Het geroezemoes over het actieverleden van politici laat zien dat wat enkele decennia geleden min of meer geaccepteerd was omdat het om de goede zaak ging nu in het verdomhoekje wordt geplaatst omdat de goede zaak moet wijken voor het politieke fatsoen. Het illustreert de waardevermindering van de politieke visie.

Daarmee lijkt een fundamentele bezinning op wat er gaande is buiten beschouwing te blijven. Er is een herbezinning nodig op het leefpatroon van de mens die verder gaat dan de introductie van spaarlampen. Politici moeten een visie ontwikkelen die het meer produceren en daardoor meer consumeren fundamenteel ter discussie stelt.

Duurzaam beleid houdt in dat mensen door de politiek geïnspireerd raken om anders te gaan leven. Mensen kunnen gelukkig leven met minder uitgeven, met minder bouwen en verbouwen, met minder reizen. Onderzoek wijst uit dat onze voorouders niet minder gelukkig waren dan wij. Nodig is het toewerken naar een cultuuromslag waarbij de activiteiten die weinig geld kosten voor het voetlicht worden geplaatst. Het zijn de activiteiten die de mens het meeste geluk schenken: genieten van je partner en van je kinderen, wandelen in de natuur, sport bedrijven, kunstzinnig bezig zijn en al de andere zaken die geen geld kosten en niet schadelijk zijn voor het voortbestaan van de aarde. Als puntje bij paaltje komt kan menselijk gedrag rampen veroorzaken, maar ook voorkomen.

Dr. Henk Smeijsters is auteur van het onlangs verschenen boek *De kunsten van het leven*. Hij is lector van de Hogeschool Zuyd.